KA’B BİN ZÜHEYR (radıyallahü anh)

Eshâb-ı kiramdan meşhûr şâir. Künyesi Ebü’l Mudarreb’dir. Peygamberimizin (aleyhisselâm) şairlerinden olup, Kasîde-i Bürde denilen meşhûr şiirin sahibidir. Doğum tarihi bilinmemektedir. 6 (m. 645) senesinde Şam’da vefât etti. Babası meşhûr şair Züheyr bin Ebî Sülemî, annesi, Kebşe binti Ammar’dır.

Kâ’b bin Züheyr (radıyallahü anh) Müzeyne kabilesinden olup, onbir şâir yetiştiren bir aileye mensûbtu. Babası Züheyr bin Ebî Sülemi ve kardeşi Büceyr (radıyallahü anh) de şair idi. Kâ’b bin Züheyr’in babası hıristiyan ve yahudi âlimlerinin yanlanna gider onları dinlerdi. Onlardan âhir zamanda bir peygamber gönderileceğini işitmişti. Bir gece rü’yâsında gökten bir ip uzatıldığını o ipten tutmak için elini uzattığı halde

yetişemediğini görmüştü. Bu rü'yâsının âhir zamanda gelecek olan Peygambere (aleyhisselâm) yetişemeyeceğine, ömrünün o gönderilmeden biteceğine işâret olduğunu anlamıştı. Fakat oğulları Kâ'b (radıyallahü anh) ve Büceyr'e (radıyallahü anh) âhır zaman Peygamberi gönderilince O'na îmân etmelerini vasıyyet etmiştir. Züheyr'in kendisi ve iki oğlu meşhûr şâir idiler.

Kâ'b bin Züheyr (radıyallahü anh) ve kardeşi Büceyr (radıyallahü anh), İslâmiyet gelince Peygamberimizle (s.a.v) görüşmek üzere Medine-i Münevvere'ye doğru yola çıkmışlardı. Ebrak-ul-Azzaf denilen yere geldiklerinde kardeşi Büceyr (radıyallahü anh), sen burada bekle, ben Medine'ye gidip, O Peygamberi (aleyhisselâm) bir göreyim, söylediklerini dinleyelim dedi. Büceyr (radıyallahü anh) Medine'ye gidince, Peygamberimiz (aleyhisselâm) ona, İslâmiyyeti anlattı ve müslüman olmasını söyledi. O da hemen kelime-i şehâdet getirerek müslüman oldu.

Kâ'b bin Züheyr (radıyallahü anh) kardeşi Büceyr'in (radıyallahü anh) müslüman olduğunu öğrenince ona çok kızdı. Bunu dile getiren bir şiir yazdı. Şiirinde Peygamberimize (aleyhisselâm) ve İslâmiyete karşı hoş olmayan sözler söylemişti. Kardeşi Büceyr (radıyallahü anh) buna tahammül edemeyip, durumu Peygamberimize (aleyhisselâm) arz etti. Bunun üzerine Peygamberimiz (aleyhisselâm)"Kâ'b'a kim rastlarsa O'nu öldürsün" buyurmuştu. Kardeşi Büceyr (radıyallahü anh) Kâ'b'a (radıyallahü anh) bir mektûb yazarak gönderdi. Burada "Başının çaresine bak!" diye yazarak durumu bildirdi. Kâ'b'ın (radıyallahü anh) yazdığı zemmedici (kötüleyici) şiire karşılık bir de şiir yazdı. Bu şiirinden bir bölümünün tercümesi şöyledir: "Ey Kâ'b! Kabûl etmeyip, yerdiğin bu İslâm dininden daha gerçek ve daha sağlam bir din olamaz, var mı sende? Kurtulmak istiyorsan putları bırak, bir olan Allaha îmân et, müslüman ol ki, kurtulabilesin! Kıyâmet gününde kaçılamayacak olan Cehennem ateşinden, müslüman olup, îmân edenlerden başkası kurtulamayacaktır. Büceyr (radıyallahü anh) kardeşi Kâ'b'a (radıyallahü anh) yazdığı mektûbun bir kısmında da şöyle yazmıştı:

"Resûlullah'ı (aleyhisselâm) şiir yazarak hicvedip üzen, Mekkelilerden bazıları öldürüldü. Kureyş şairlerinden sağ kalan İbn-i Zibâ'ra ve Hubeyre bin Ebî Vehbise başlarını alıp kaçtılar. Eğer sağ kalmak istiyorsan acele Resûlullah'ın (aleyhisselâm) yanına gel. O, yaptığına pişman olup, tövbe ederek yanına gelen kimseyi öldürmez. Böyle tövbe ederek, gelip müslüman olanların hepsini kabûl etti." Bu mektûbumu alır almaz müslüman ol ve hemen buraya gel! Eğer bu dediğimi, yapmayacak olursan, yeryüzünde başını al nereye gideceksen git..."

Kâ'b bin Züheyr (radıyallahü anh) kardeşi Büceyr'in (radıyallahü anh) mektûbunu alınca sanki yer yüzü ona dar gelmişti. Zaten kabilesi arasında bulunan düşmanları onun için "O artık öldürülmüş demektir!" diyerek dedikodu yayıyorlardı. Kâ'b bin Züheyr (radıyallahü anh) bu durum karşısında derin derin düşünmeye başladı. Yavaş yavaş gönlü aydınlanıyordu. Nihâyet müslüman olmaya karar verdi. Medine yoluna düştü. Peygamber efendimizi (aleyhisselâm) medheden ve kendisinin de tövbe edip, müslüman olduğunu bildiren uzun bir şiir yazdı. Medine'ye varınca Cüheynî kabilesinden olan bir dostunun evine gizlice gidip, misâfir oldu. Ertesi gün sabah namazında misâfir olduğu kişi onu Peygamberimizin (aleyhisselâm) yanına götürdü. Peygamberimiz (aleyhisselâm) o sırada Eshâb-ı kiram arasında idi. Eshâb-ı kiram etrâfını sarmış sohbetini dinliyorlardı. Kâ'b bin Züheyr (radıyallahü anh) devesini mescidin önüne çöktürüp içeri girdi. Peygamberimizin (aleyhisselâm) yanına yaklaşıp, kendini tanıtmadan "Yâ Resûlallah (aleyhisselâm) Kâ'b bin Züheyr yaptıklarına pişman ve müslüman olarak aman dilemeye gelmiş bulunuyor. Ben onu sana getirsem aman verip, müslüman olmasını kabûl eder misiniz?" dedi. Peygamberimiz (aleyhisselâm) "Evet" buyurdu. Bunun üzerine "Şehâdet ederim ki, Allahtan başka ilâh yoktur. Sen de O'nun Resûlüsün!" dedi. Peygamberimiz (aleyhisselâm) "Sen kimsin" dedi. O da "Ben Kâ'b bin Züheyr'im" dedi... Eshâb-ı kiram, onun Kâ'b bin Züheyr (radıyallahü anh) olduğunu anlayınca Ensârdan biri ayağa kalkıp "Yâ Resûlallah (aleyhisselâm) müsaade et boynunu vurayım!" dedi. Peygamberimiz (aleyhisselâm)"Vazgeç ondan! O içinde bulunduğu halden pişman ve hakka dönmüş olarak gelmiştir" buyurdu. Bu sırada Kâ'b bin Züheyr (radıyallahü anh) müslüman olduğunu bildiren, bir kasîde okumaya başladı. Bu kasîdesinde uzun bir girişten sonra asıl mevzûya geçip, müslüman olduğunu, tövbe ettiğini ve af dilediğini dile getirdi. Son kısmında da Peygamberimizi (aleyhisselâm) ve Eshâb-ı kiramı metheden beyitleri okudu.

Peygamberimiz (aleyhisselâm) Kâ'b bin Züheyr (radıyallahü anh) "Banet süâdü; Sevgili uzaklaştı" sözleriyle başlayan bu kasîdesini beğenip, çok memnun oldu. Onu afv etti. Bürdesini (hırkasını) çıkarıp, onun omuzlarına koydu. Bu sebeple Kâ'b bin Züheyr'in kasîdesi, "Kasîde-i Bürde" ismi ile meşhûr olmuştur. Bu kasîdenin birçok şerhleri (açıklamaları) vardır.

Resûlullah'ın (aleyhisselâm) hediye ettiği bu hırka, Hazreti Muâviye tarafından Kâ'b bin Züheyr'in (radıyallahü anh) varislerinden satın alınıp muhafaza edilmiştir. Sırasıyla Emevilere, onlardan Abbasîlere, daha sonra da Mısır'ın fethinde Mekke Şerîfi tarafından diğer kutsal emanetler ile birlikte Yavuz Sultan Selim Han'a teslim edilmiştir. Günümüze kadar korunan bu harka, "Hırka-i Se'âdet" ismi ile meşhûr olmuştur. Bugün hâlâ İstanbul'da Topkapı Müzesinde "Hırka-i Se'âdet" odasında muhafaza edilmektedir.

Hırka-i Se'âdet, 1,24 boyunda geniş kollu olup, siyah yünlü kumaştan yapılmıştır. İçi krem renkli yünlü kumaş ile kaplıdır. Önünde, sağ tarafında ve sağ kolunda birer parça eksiklik vardır. Bohçalara sarılı olarak üstten çifte kapaklı altın bir çekmece içindedir. Bu çekmece de ayrıca bohçalara sarılmış olarak altından büyük bir sandukaya konulmuştur. Bu çekmece ve sanduka Sultan Abdulazîz Han tarafından yapılmıştır. Daha önceden de Osmanlı Sultanları tarafından bu şekilde çekmece ve sandukalar yapılarak muhafaza edilmiştir. Hırka-i Se'âdetin içinde bulunduğu Sanduka üzerinde "Lâ ilahe illallah ve mâ erselnâke illâ rahmeten lilâlemîn. Lâ ilahe illallah el-Melik-ül-Hakk-ül-Mübîn. Muhammedün Resûlullah, es-Sâdık-ul-Va'dü'l Emîn" yazılıdır.

Osmanlılar zamanında Mukaddes emanetlerin ziyâreti muayyen bir merasim ile yapılırdı. Her yıl Ramazan ayının onikinci günü Hırka-i Se'âdet'in içinde bulunduğu sanduka "Revan" odasına nakil edilir, umûmî bir temizlik yapılır, bu arada duvarlar gülsuyu ile yıkanır, Od ağacı ve buhurlar yakılır, dairenin direkleri cilâlanırdı. Ramazanın on beşinci günü devlet ileri gelenleri, âlimler, Yeniçeri ve Sipâhi ağaları, Babüssaade önünde öğleden önce toplanırlardı. Sadrazam, Ayasofya Câmii'nde Şeyhülislâm ile birlikte namaz kıldıktan sonra, alay ile arz odasına gelirlerdi. Padişah ile maiyetindekiler de Hırka-i Se'âdet dairesine geldikten, sonra, Sultanda bulunan altın anahtar ile büyük sanduka açılır ve yeşil ipek kadifeden som sırmalı ve ince işlemeli ve yedi bohçaya sarılı altından yapılmış çekmeceyi de padişahta bulunan altın bir anahtar ile açmak sûretiyle Hırka-i Se'âdet ortaya çıkarılmış olurdu. Bu işler yapılırken, Pâdişah'ın birinci ve ikinci imamları ile has oda imamı ve ayrıca güzel sesli müezzinler Kur'ân-ı kerîm okurlardı. Önce Padişah, sonra işâret ettiği kimseler sıra ile Hırka-i Se'âdet'e yüzlerini ve gözlerini sürerlerdi. Padişah, üzerinde bir kıt'a yazılı bulunan tülbentleri Hırka-i Se'âdet'e sürüp ziyârete gelenlere dağıtırdı. Merasim bittikten sonra sandukayı padişahın kendisi kilitlerdi.

Hicretin 26. yılında vefât eden Kâ'b bin Züheyr'in Fransızca, İtalyanca ve diğer dillere çevrilen Kasîde-i Bürdesi'nden başka diğer kasidelerini ve şiirlerini içine alan bir de dîvânı vardır. Divânı, Ebî Saîd Şükrü tarafından "Şerh-i divân-ı Kâ'b İbn-i Züheyr" adıyla şerh edilmiştir. Fuat Bostanî tarafından da divanı ve kendisi hakkında "Kâ'b bin Züheyr" adlı bir kitap yazmıştır.

Kâ'b bin Züheyr'in (radıyallahü anh) Kasîde-i Bürde adlı bu meşhûr kasîdesinin bir bölümünün tercümesi şöyledir."

"Yardımını umduğum her dost bana, senden yüz çevirdim seni teselli edemem dedi..

Ben de onlara çekilin yolumdan Allahü teâlâ'nın takdîr ettiği herşey elbette olacaktır, dedim... Her insan bir gün mutlaka tabut üzerinde taşınacak (ölecek)... Özür beyan ederek Resûlullah'ın (aleyhisselâm) huzûruna geldim... Onun affetmesi en çok umulan şeydir... O'nun huzûrunda özür kabûl edilir. Bana merhamet et beni affet Yâ Resûlallah (aleyhisselâm)... Şüphesiz ki, Resûlullah (aleyhisselâm) Allah'ın keskin kılıçlarından yalın bir kılıç ve hidâyet saçan bir nûrdur..."

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) El-A'lâm cild-5, sh 226

2) El-İsâbe cild-3, sh. 295

3) El-İstiâb cild-3, sh. 297

4) Eş-Şiir ve-ş-Şuarâ sh. 61

5) Kâmûs-ul-a'lâm cild-5, sh. 3867